

رقیه شهبازی النجق

مقدمه

مسجد از نگاهی خانه‌ی خدا^۱ و از نگاهی دیگر جایگاه پیام‌آوران بزرگ الهی و خانه‌ی همه‌ی تقوایندگان است: «الْمَسَاجِدُ مَجَالِسُ الْأَنْبِيَاءِ»^۲ و «الْمَسَاجِدُ بُيُوتُ الْمُتَّقِينَ»^۳. مسجد به ذاتی پاک تعلق دارد که سرچشمه‌ی همه‌ی عظمت‌ها و بزرگی‌هاست: «وَ أَنْ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ...»^۴. ساختن، تعمیر کردن و آبادان نگاه‌داشتن این جایگاه فرخنده، نه تنها نشان‌دهنده‌ی ایمان است، بلکه فقط مؤمنان خداجوی صلاحیت انجامش را دارند.^۵ آبادانی و رونق مسجد اهمیت بسیاری دارد و از همین رو یکی از رازهای تشریح فریضه‌ی «جهاد» پاسداری از مسجد در برابر یورش حاکمان خودکامه و ستمگر است.^۶ از شروع بعثت نبی مکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) همه‌ی حرکت‌ها از مسجد شکل گرفت.

حال در عصر غیبت، مسجد وظیفه‌ی مهم دیگری نیز دارد که زمینه‌سازی برای حضور امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) است. مؤمنان هر روز با حضور در مسجد و برپاداشتن نماز در صفوفی منظم، همبستگی خویش را به نمایش می‌گذارند و جامعه‌ی اسلامی را برای ظهور ولی عصر (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) آماده می‌کنند. از این راه، آن‌ها امیدهای واهی دشمنان پیدا و پنهان جامعه‌ی اسلامی را به ناامیدی تبدیل می‌کنند. در مساجد، مسلمانان با خطرهای و آفت‌هایی آشنا می‌شوند که اسلام و امت واحد اسلامی را تهدید می‌کند و برای رویارویی با این خطرهای چاره‌ای نو می‌جویند تا زمینه‌ی ظهور امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) را فراهم کنند. در این مقاله، نقش مسجد را در زمینه‌سازی ظهور امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) بررسی می‌کنیم.

۱. سوره‌ی نور، آیه‌ی ۳۶

۲. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۳۶۳.

۳. همان، ص ۳۶۲.

۴. سوره‌ی جن، آیه‌ی ۱۸

۵. سوره‌ی توبه، آیه‌ی ۱۸

۶. سوره‌ی حج، آیه‌ی ۴۰

مسجد

الف) معنای مسجد

مسجد واژه‌ای عربی از ماده‌ی «سجد» و اسم مکان به معنای محل سجده است. سجده بهترین عبادت است و نهایت خضوع در برابر خالق هستی.^۷ مسجد خانه‌ی دوم هر مسلمان و خانه‌ی خداست. در مسجد غنی و فقیر یکسان هستند و جنگ و قتال در آن حرام و احترامش بر همگان واجب است. بعد از انقلاب اسلامی، مسجد اهمیت بیشتری یافت و فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و نظامی نیز در آن انجام شد. مردم نهضت را از مسجد شروع کردند و انقلاب از آنجا به ثمر رسید. پیش از انقلاب، مسجد محل تجمع نیروهای مردمی شد و در دوران جنگ نیز پشتیبانی مردم از درون مساجد انجام می‌شد. امام خمینی (رحمة الله علیه) نیز در این مورد فرمودند: «مساجد سنگر است؛ سنگرها را حفظ کنید».^۸

ب) ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

ظهور یعنی ظاهر شدن امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از غیبت برای اینکه جهان را پر از عدل و داد کند؛ در حالی که از ظلم و جور پر شده است. ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) به معنای ظهور انسانی کامل و الهی است که منجی عالم می‌شود و تقریباً در همه‌ی ادیان وجود چنین مصلحی بشارت داده شده است. شیعه با اتکا به ادله و اسناد بسیار دقیقی اثبات کرده است که مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف) موعود آخر زمان خواهد بود.

ج) تاریخچه‌ی بحث

تاکنون در مورد زندگینامه‌ی امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، عصر ظهور، عصر غیبت، وظایف امت مسلمان و وظایف شیعیان بحث‌های زیادی شده است؛ اما در مورد نقش و اهمیت مسجد در عصر ظهور بحثی نشده است.

مسجد و مؤمنان

الف) مسجد مکان تربیت نیروهای مؤمن و مخلص:

در عصر ظهور، فتنه‌ها زیاد و فساد جهانگیر و همه‌جا آلوده می‌شود و تنها مکانی که در مقایسه با سایر محیط‌ها سالم می‌ماند، محیط مقدس مسجد است. اگر کسی بخواهد در این عصر دین خود را حفظ و ایمان خود را تقویت کند، باید به مسجد روی آورد. از طریق مسجد می‌شود راه‌های اطاعت خدا را شناخت و با زندگی رسول خدا و ائمه‌ی اطهار (علیهم الصلاه والسلام) آشنا شد و مسیر مطمئن و مستقیم الهی را انتخاب کرد. در اثر مداومت رفتن به مسجد انسان به درجه‌ی عالی اخلاص و ایمان می‌رسد و می‌تواند مقدمه را برای ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) آماده کند. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: «وَأَلْمَسْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ طَاعَةُ اللَّهِ وَ طَاعَةُ رَسُولِهِ وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَ رَسُولَهُ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ مَعَ الصَّادِقِينَ وَ الشُّهَدَاءِ وَ كَانَ فِي الْجَنَّةِ رَفِيقَ دَاوُدَ

^۷ . محرمی، غلامحسین، نقش مسجد در جامعه‌ی اسلامی.

^۸ . صحیفه‌ی نور.

ع وَ لَكُم مِثْلُ ثَوَابِ دَاوُدَ ع.^۹ محیط مسجد اثر تربیتی خاص دارد و انسان را به مقام صدیقان و شهدا می‌رساند؛ کسانی که به این مقام برسند، در آخرالزمان زمینه‌ی ظهور امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) را فراهم می‌کنند.

(ب) مسجد و نیروهای مخلص و محبان اهل بیت (علیهم‌السلام)

از صدر اسلام تا کنون، با اخلاص‌ترین، با ایمان‌ترین و با فضیلت‌ترین افراد کنار رهبران دینی بوده‌اند. اگر رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و حضرت علی (علیه‌السلام) به قصد تغییر در جامعه حرکتی انجام دادند و موفق شدند، به دلیل چنین نیروهای مخلصی بوده است. افرادی مانند ابوذر غفاری، سلمان فارسی، مقداد، مالک اشتر، عمار، یاسر و... مخلصانه در خدمت حجت خدا بودند. در عصر ظهور نیز چنین افرادی خواهند بود که زمینه‌ی ظهور حجت خدای زمان خودشان را فراهم کنند.

(ج) نیروهای مؤمن و مخلص زمینه‌سازان ظهور

نیروهای مخلص و مؤمن وقتی زندگی‌شان را بر اساس دستورهای قرآن و فرمایش‌های معصومان تنظیم کنند، دیگران را نیز متوجه حقایق احکام اسلام می‌کنند. از سویی، بنا به فرموده قرآن، اولین صفت متقین ایمان به غیبت است^{۱۰} و از سوی دیگر، یکی از مصداق‌های غیب، وجود مقدس امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) است که از اول با غیب گره خورده است. پس یکی از شرایط متقی بودن ایمان به امام غایب است که فقط از عهده‌ی متقین و مخلصین بر می‌آید.

مسجد و امکانات حلال

(الف) امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) پذیرنده‌ی امکانات حلال

طبق روایات، امکاناتی که از ما به امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) می‌رسد باید با پول حلال باشد. در آخرالزمان و بعد از ظهور، امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) آنچه از زندگی و امکانات ما حلال باشد قبول خواهد کرد. امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) فرموده‌اند: «وَأَمَّا مَا وَصَلْتَنَا بِهِ فَلَا قَبُولَ عِنْدَنَا إِلَّا لِمَا طَابَ وَ طَهَّرَ...»^{۱۱}؛ اما آنچه را به ما رسانده‌ای نزد ما پذیرنده نیست؛ مگر آنچه که پاک و پاکیزه است.

(ب) مردم مسجد را با مال حلال می‌سازند

بر اساس روایتی که در قسمت «الف» گفتیم، فقط انفاق‌ها و بخشش‌هایی پذیرفته می‌شوند که از راه حق به دست آمده باشند و در راه حق مصرف شوند؛ بنابراین مؤمنان باید از پول حلال برای کمک به مسجد استفاده کنند. رسول اکرم (صلی‌الله‌علیه‌وآله) فرموده‌اند: «مَنْ بَنَى لِلَّهِ بَيْتًا يُعْبَدُ اللَّهُ فِيهِ مِنْ مَالٍ حَلَالٍ، بَنَى اللَّهُ لَهُ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ مِنْ دُرٍّ وَيَاقُوتٍ»^{۱۲}؛ هر کس از مال حلال مسجدی را بسازد که خداوند در آن عبادت شود، خدای

^۹. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۳۶۵.

^{۱۰}. سوره بقره، آیه ۳.

^{۱۱}. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۱.

^{۱۲}. کنز العمال، ج ۷، ص ۶۵۴.

تعالی در بهشت خانه‌ای از در و یاقوت برایش می‌سازند. پس مساجد باید از مال حلال ساخته شود. اولاً: مردم در ساختن مسجد سعی می‌کنند که به عقیده‌ی پاک خود دایر بر اینکه این خانه‌ی خداست، استفاده کنند و سعی می‌کنند با این عقیده در ساختن مسجد شریک شوند. ثانیاً در نتیجه پول حلال خود را برای ساختن مسجد می‌دهند. ثالثاً: با رضایت کامل و بدون هیچ گونه فشاری این پول را پرداخت می‌کند و رابعاً: بدون توقع این پول را پرداخت می‌کند و امید به ثواب از طرف خدا دارد پس اکثر مساجد با پول حلال ساخته می‌شوند.

ج) مساجدی که به دست امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می‌رسند بیشتر مساجد به دست امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) می‌رسند؛ زیرا مسجد تنها مکانی است که کاربرد آن عوض نمی‌شود و فقط برای عبادت خداوند است و همچنین کارهایی که برای تقریب به خدا و از روی اخلاص صورت گیرد به دست مبارک صاحب الامر می‌رسد. در حکومت امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) مسجد مرکزی خواهد بود برای ارائه‌ی خدمت به مردم؛ در نتیجه در روایات تأکید شده است که باید مسجد را با اخلاص و نیت پاک ساخت. رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرمایند: «مَنْ بُنِيَ لِلَّهِ مَسْجِدًا لَا يُرِيدُ بِهِ رِبَاءً وَلَا سَمْعَهُ بُنِيَ اللَّهُ لَهُ يَتِيًّا فِي الْجَنَّةِ»^{۱۳}؛ هر کسی برای خدا مسجدی را بسازد و آن را برای ریا و خودنمایی به کار نبرد، خدای تعالی در بهشت خانه‌ای برای او بنا می‌کند.

ارتباط مسجد با حکومت اسلامی

مسجد نهاد سیاسی پرتحرکی در جامعه‌ی اسلامی است. مسجد نقش مهمی در شروع حکومت سیاسی دین اسلام و بقای آن ایفا کرده است. در این راستا، سیره‌ی اهل بیت (علیهم السلام) و ارتباط مسجد با حکومت را مطالعه می‌کنیم.

الف) شروع حکومت اسلامی و اداره‌ی آن از مسجد

پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) در سال‌های نخست مبعث از مسجد الحرام به مثابه‌ی سنگری تبلیغاتی، در راستای پیشبرد رسالت خویش، استفاده می‌کردند. با اینکه قریش و کفار بر ایشان بسیار سخت می‌گرفتند؛ اما ایشان در هر فرصتی، در مسجد الحرام، با برخی هیئت‌ها مذاکره می‌کردند.^{۱۴} با ورود ایشان به مدینه، بی‌درنگ مسجد النبی بنا گشت و قلب فعالیت‌های تبلیغاتی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی مسلمانان شد. پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مسجد به دعاوی مسلمانان رسیدگی می‌کردند، با افراد و هیئت‌های اعزامی از قبایل گوناگون مذاکره می‌کردند و با تازه‌مسلمانان پیمان بیعت می‌بستند.^{۱۵} این برنامه‌ها باعث شد تا مسجد، در صدر اسلام، مظهر اقتدار سیاسی حکومت اسلامی شود. در واقع، مسجد مهم‌ترین نهاد حکومتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود.

^{۱۳}. همان، ص ۶۵۵.

^{۱۴}. سیمای مسجد، ص ۲۱۸.

^{۱۵}. همان.

ب) مسجد مرکز فعالیت‌های حضرت علی (علیه‌السلام):

پس از رحلت رسول خدا (صلی‌الله‌علیه‌وآله) و در دوران سکوت و برکناری حضرت علی (علیه‌السلام)، ایشان برای به‌جا آوردن نماز به مسجد می‌رفتند و در مواردی به پرسش‌های علمی مسلمانان پاسخ می‌دادند. از عمر بن خطاب نقل شده است: «لَا يُفْتَيْنَ أَحَدٌ فِي الْمَسْجِدِ وَعَلِيٌّ حَاضِرٌ».^{۱۶} در دوران حکومت خلفای ستمگر، امیر مؤمنان (علیه‌السلام) مسجد را خالی نکردند و پیوسته برای پاسخگویی به مشکلات قضایی در مسجد حضور می‌یافته‌اند. پس از آنکه حضرت علی (علیه‌السلام) خلافت را قبول کردند، مردم برای بیعت به خانه‌ی ایشان هجوم آوردند؛ ولی حضرت فرمودند: «اکنون که این کار قرار است انجام گیرد، باید در مسجد و پیش مردم باشد؛ زیرا بیعت با من نباید مخفیانه انجام شود».^{۱۷} مردم نیز سخن حضرت را پذیرفتند، به مسجد رفتند و با ایشان بیعت کردند.^{۱۸} حضرت علی (علیه‌السلام) در مدینه و پس از آن در کوفه، در سطح وسیع تری، از مسجد بهره بردند. ایشان حتی کارهای قضاوت، امور جنگ و بعضی امور حکومتی را در مسجد انجام می‌دادند.

ج) مسجد و ظهور امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف)

باتوجه‌به آنچه گفته شد، طبیعی است شروع حکومت جهانی حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) نیز از مسجد باشد. «بعضی روایات مؤید آن است که حضرت حجه (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) در آغاز کار با اندکی از یاران ظهور می‌کند و از مسجد الحرام ظهورش شروع می‌شود».^{۱۹} در این زمینه، امام باقر (علیه‌السلام) فرموده‌اند: «همانا قائم ما از راه کوه ذی طوبی با ۳۱۳ مرد، به عدد رزمندگان جنگ بدر، می‌آید تا اینکه به حجر الاسود تکیه داده و پرچم پیامبر (صلی‌الله‌علیه‌وآله) را می‌افرازد».^{۲۰}

د) مسجد و اداره‌ی حکومت امام زمان (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف)

پس از ظهور، حضرت مهدی (عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف) مرکز حکومت را مسجد کوفه قرار خواهد داد و آنجا را آباد خواهد کرد. باتوجه‌به روایات، ایشان بعد از ورود به عراق، به کوفه و نجف و کربلا می‌روند و کوفه را پایتخت اعلام می‌کنند و مسجد جهانی‌ای در نزدیکی کوفه می‌سازند که هزار در خواهد داشت.^{۲۱} امام صادق (علیه‌السلام) فرموده‌اند:

زمانی که قائم ما قیام نماید، زمین به نور الهی روشن و درخشان می‌گردد؛ به‌گونه‌ای که مردم از پرتو خورشید بی‌نیاز می‌شود و عمر مردان در زمان حکومت او چنان طولانی می‌شود که برای هر مرد هزار فرزند متولد شود، که در آن‌ها دختر نباشد، وی در نجف مسجدی می‌سازد که دارای

^{۱۶}. بحار الانوار، ج ۴۱، ص ۱۴۱.

^{۱۷}. تاریخ طبرسی، ج ۶، ص ۲۲۳۸.

^{۱۸}. داستان‌ها و حکایت‌های مسجد، ص ۱۲۹.

^{۱۹}. علی کورانی، عصر ظهور، ص ۲۱۵.

^{۲۰}. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۶.

^{۲۱}. عصر ظهور، علی کورانی.

هزار در است و خانه‌های کوفه به نهر کربلا و به حیره متصل گردد تا جایی که اگر کسی در روز جمعه در حالی که بر آستری چابک و لاغر سوار و آهنگ آن دیار نماید، تا نماز جمعه را در رک کند موفق نمی‌شود.^{۲۲}

ه) مساجد و حکومت امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

مشخص است که امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) در اداره‌ی حکومت به سیره‌ی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و علی (علیه السلام) عمل خواهد کرد؛ هر جا مسجدی باشد آباد و آن را مرکز اداره‌ی حکومت قرار خواهد داد. در بعضی روایات آمده است که امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، بعد از کوفه، به سمت قدس حرکت خواهد کرد و پس از فتح قدس و شکست یهودیان، مسجد بیت المقدس را از نو خواهد ساخت: «خليفة‌ای از بنی هاشم فرود می‌آید که زمین را از عدل و داد پر می‌کند و عمارت بیت المقدس را به گونه‌ای می‌سازد که همانندش ساخته نشده باشد»^{۲۳}. لذا امام (عجل الله تعالی فرجه الشریف) این مسجد عظیم را احیاء خواهد کرد و از چنگال دژخیمان نجات خواهد داد.

مسجد در عصر ظهور

الف) اهل مسجد ایمن از بلاها

بنا به فرمایش حضرت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله)، اهل مسجد در برابر فساد، بلاها، انحراف‌ها و ... در امان خواهند بود. ایشان می‌فرمایند: «إِذَا نَزَلَتِ الْعَاهَاتُ وَالْآفَاتُ غُوفِيْ أَهْلُ الْمَسَاجِدِ»^{۲۴}؛ هنگامی که مشکلات و بلاها (برای اهل زمین) نازل می‌شود، اهل مساجد در امانند.

مبارزه با نفس جهاد اکبر است و در آخرالزمان مؤمنان باید شب و روز در جهاد اکبر باشند. این جهاد با رفتن به مسجد انجام می‌گیرد. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: شب و روز به سوی مسجد شتافتن از اقسام جهاد کردن در راه خداست. با توجه به این روایت، ما دو نوع جهاد داریم: جهاد اصغر و جهاد اکبر. جهاد اصغر همان جنگ با کفار و دشمنان خارجی است؛ اما جهاد اکبر مبارزه با نفس اماره است. در آخرالزمان، فتنه‌ها از زمین و آسمان می‌بارد و انواع خواهش‌های نفسانی در جامعه رواج پیدا می‌کند. هر کس بخواهد از این گرفتاری‌ها در امان بماند، باید جهاد اکبر انجام دهد. بنابر این روایت، بهترین جا برای جهاد اکبر مسجد است.

ب) مسجد و منتظران ظهور

در بیشتر مساجد افراد مؤمن و باتقوی جمع می‌شوند. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: «إِنَّ الْمُؤْمِنَ مَجْلِسُهُ مَسْجِدُهُ»^{۲۵}؛ همانا مجلس مؤمن مسجد است. مؤمنان با نشستن در مسجد ایمان خود را تقویت می‌کنند.

^{۲۲}. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۲۰.

^{۲۳}. عصر ظهور، علی کورانی، ص ۱۳۴۰.

^{۲۴}. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۳۵۶.

^{۲۵}. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۳۶.

رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) در مورد شخص متقی می فرمایند: «الْمَسْجِدُ بَيْتُ كُلِّ تَقِيٍّ»^{۲۶}؛ مسجد خانه‌ی هر پرهیزگاری است. انسان هر قدر با مسجد انس گیرد، از دنیای فانی دور می شود. بیشتر انسان‌های مؤمن، مخلص، باتقوا و پرهیزگار از سربازان مخلص امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) هستند. آن‌ها در مسجد پرورش یافته‌اند و در دل مسجد به درجه‌ی اخلاص رسیده‌اند. ایشان در روز جمعه آمادگی خودشان را به نمایش می گذارند، زیرا شروع ظهور امام زمان (عج) روز جمعه است و صبح شبه بنا بر روایات صدای ملکوتی امام به گوش همه خواهد رسید. مؤمنانی که در نماز جمعه شرکت می کنند، آمادگی خود را برای لیک گویی اعلام می کنند؛ زیرا «نماز جمعه میعادگاه عاشقان است»^{۲۷}. امام جعفر صادق (علیه السلام) از قول جدش رسول الله (صلی الله علیه و آله) نقل کرده‌اند: «أَفْ لِرَجُلٍ لَّا يُفْرَغُ نَفْسَهُ فِي كُلِّ جُمُعَةٍ لِأَمْرِ دِينِهِ فَيَتَعَاهَدُهُ وَ يَسْأَلُ عَن دِينِهِ وَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى لِكُلِّ مُسْلِمٍ»^{۲۸}؛ اف بر هر مسلمانی که در هر جمعه خود را برای کار دینش فارغ نمی سازد، تا با آن تجدید عهد کند و درباره‌ی آن سؤال نماید. در اینجا، منظور از تجدید عهد، تجدید عهد با خداست.

نتیجه

انتظار برای ظهور امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) از بهترین عبادت‌هاست. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرمایند: «أَفْضَلُ الْعِبَادَةِ أَنْتَظَرُ الْفَرَجَ»^{۲۹}؛ بهترین عبادت‌ها انتظار فرج است. از آنجا که محل عبادت مسجد است؛ پس در مسجد باید منتظر امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) شد. امام صادق (علیه السلام) از حضرت علی (علیه السلام) نقل کرده‌اند: «الْمُنْتَظِرُ لِأَمْرِنَا كَالْمُشْحَطِ بِدَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^{۳۰}؛ کسی که در انتظار امر ما باشد، مانند کسی است که در راه خدا در خون خود غلتیده است. منتظران واقعی کسانی هستند که هر لحظه آمادگی شهادت در راه دین را دارند. اولین نیروهایی که وجود مقدس امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف) را یاری می کنند و به ایشان لیک می گویند، نیروهای مخلص و مؤمنان هستند. در حدیث دیگری نیز از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آمده است: «هنگامی که دیدید مردی بر رفت و آمد به مسجد مداومت می کند، وی را مؤمن بدانید؛ خدای متعال می فرماید: تنها آنان که ایمان به خداوند دارند، مساجد خدا را آباد می کنند»^{۳۱}.

^{۲۶}. شهاب الاخبار، ص ۲۳.

^{۲۷}. حضرت امام خمینی (رحمة الله علیه).

^{۲۸}. کافی، ج ۱، ص ۴۰ و جامع الاحادیث شیعه، ج ۱، ص ۵۹.

^{۲۹}. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۲۵.

^{۳۰}. بحار الانوار، ج ۱۰، ص ۱۰۴.

^{۳۱}. مستدرک الوسائل، ج ۳، ص ۳۶۲.

منابع

۱. الحکم الزاهره، صابری یزدی علی رضا، مترجم محمد رضا انصاری، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۲.
۲. داستان‌ها و حکایت‌های مسجد، نیشابوری غلامرضا، چ ۲، انتشارات سید جمال الدین اسدآبادی، ۱۲۷۷.
۳. سیمای مسجد، نوبهار رحیم، چ ۲، پاییز ۱۳۷۶.
۴. نقش مسجد در جامعه‌ی اسلامی، محرمی، غلامحسین، انتشارات یمین، ۱۳۷۹.
۵. عصر ظهور، کورانی علی، مترجم عباس جلالی، چ ۲، انتشارات سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۶۹.
۶. بحارالانوار، مجلس، محمد تقی، انتشارات چاپخانه‌ی اسلامی تهران.
۷. کمال الدین و تمام النعمه، محمد ابن بابویه قمی، دارالکتب الاسلامیه
۸. قصایل و آثار مسجد در احادیث و قرآن، عباس عزیزی، ۱۳۷۶.

منبع: مرکز رسیدگی به امور مساجد